

A 105

BEDE EN REDE

TER INLEIDING VAN DE JAARVERGADERING
VAN DE VEREENIGING VOOR
HOOGER ONDERWIJS OP GEREFT. GRONDSLAG,
GEHOUDEN TE ZWOLLE OP 6 en 7 JULI 1898,

DOOR

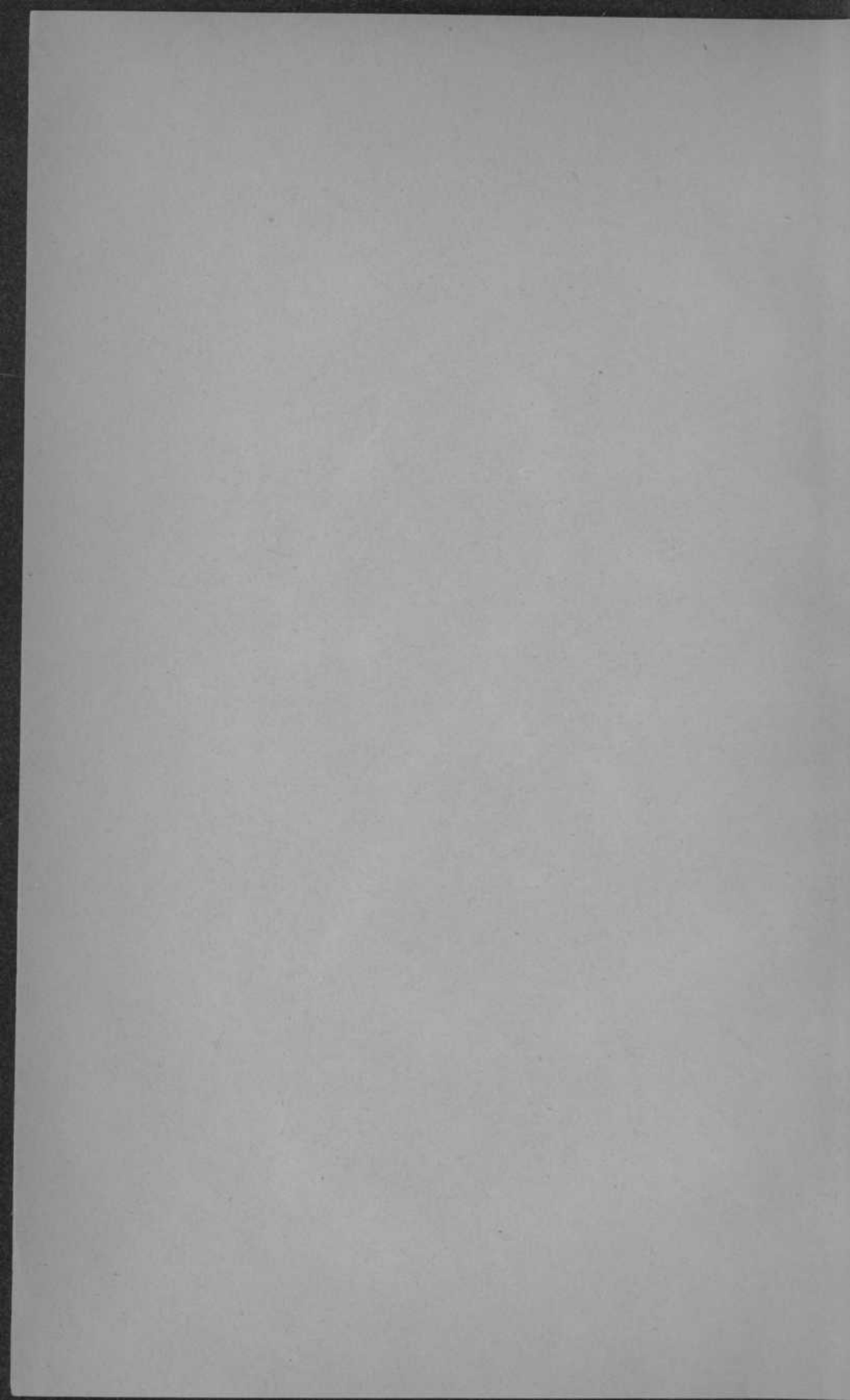
P. BIESTERVELD

EN

Dr. H. BAVINCK.

XU.03524.-

BEDE EN REDE

TER INLEIDING VAN DE JAARVERGADERING
VAN DE VEREENIGING VOOR
HOOGER ONDERWIJS OP GEREf. GRONDSLAG,

GEHOUDEN TE ZWOLLE OP 6 en 7 JULI 1898,

DOOR

P. BIESTERVELD

EN

Dr. H. BAVINCK.

KAMPEN. — J. H. BOS. — 1898.

KAMFER BOEK- EN STEENDRUKKERIJ VAN ZALSMAN.

HELP ONS O GOD ONZES HEILS!

TOESPRAAK GEHOUDEN TE ZWOLLE 6 JULI 1898 BIJ HET
BIDUUR VOOR DE JAARVERGADERING VAN DE VEREENT-
GING VOOR HOOGER ONDERWIJS OP GEREFOR-
MEERDEN GRONDSLAG,

DOOR

P. BIESTERVELD.

M. H.! Een van de meest uitnemende voorrechten den geloovige geschonken is zeker wel, dat hij zijne nooden den Heere zijnen God en Vader in Christus voorstellen mag. Het is tot zonderlinge vertroosting aldus tot God te mogen naderen, aan zijne dankzeggingen Hem tot lof uitdrukking te geven, en de bekommering en strijd des levens Hem te klagen. Het leven der gemeenschap met God wordt er door versterkt, de kracht tot den strijd wordt er door gestaald. Immers het gaan in den gebede is de van God verordende weg waarin Hij zijn kracht in de zwakheid der zijnen verheerlijken wil.

Geldt dit alles reeds voor het persoonlijk leven, niet minder ook voor het gemeenschapsleven der geloovigen. Zoo sterk, dat in des Heeren kerk naast de bediening des Woords en der Sacramenten naar goddelijke ordinantie ook de dienst der gebeden is geïnstitueerd. De dienst der gebeden is

zelfs geen gering deel van den arbeid in de samenkomsten der geloovigen. Maar niet alleen voor het geïnstitueerde kerkelijk leven is de dienst des gebeds hoogst noodzakelijk en vol van zegen — ook voor de vervulling van elke gemeenschappelijke taak waartoe wij worden geroepen, hebben wij van onzen God af te smeeken kracht en genade.

Onze vaders hadden hun gebed voor elke publieke samenkomst; als men ten strijde toog hield men zijne biddagen, en bij publieke rampen vastte men en riep men den Heere aan, dat Hij zijn hand afwenden mocht.

Die behoefte aan gemeenschappelijk gebed is door de vereeniging die ook nu ons samenroept steeds diep gevoeld. Geen wonder bij een stichting, die, gelijk ook ten vorigen jare werd herinnerd, de vrucht eener gebedsworsteling is. Ook nu drong de behoefte aan de hulpe Gods in onzen strijd tot het afzonderen van deze ure aan den vooravond van de jaarlijksche samenkomst van de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag, om elkan- der tot gebed op te wekken en in den gebede ons te vereenigen voor den troon van Gods genade. Aan de hand van des Heeren Woord opgeteekend in *Psalm 79 : 8 en 9*, wil ik tot het gebed inleiden. Wij lezen aldaar: „*Gedenk ons de vorige misdaden niet; haast u, laat uwe barmhartigheden ons voorkomen; want wij zijn zeer dun geworden. Help ons, o God onzes heils! ter oorzaak van de eere uws naams; en red ons, en doe verzoening over onze zonden, om uws naams wille.*”

Beluister met mij dit roepen uit de diepte om de ontfermingen Gods over zijn geplaagd volk. En dan hooren wij allereerst naar de bittere klacht over den droeven toestand in dit roepen geslaakt; dan naar de ernstige pleitrede om genade

en hulpe in dit roepen opgezonden; eindelijk naar *den vasten beweeggrond*, waarop dit roepen pleit en verwacht te worden gehoord.

Op aangrijpende wijze schildert de dichter van dezen psalm den nood waarin het volk des Heeren in zijne dagen verkeert. Zijne schildering is een hartroerende weelacht geklaagd voor de ooren van Israëls God. Heidenen zijn gekomen, verachters van den waren Koning van hemel en aarde, en zij zijn ingedrongen in Jehovah's eryl. Zij hebben zich aan 's Heeren heiligen tempel vergrepen; zij hebben hem verontreinigd en verwoest. De puinhoopen van Jeruzalem, de heilige stad, de plaats der woningen des Eeuwigen, zij spreken in aandoenlijke taal van het woeden der ervijanden van Israël. Niet tevreden met den moord der heiligen, gaven zij hunne doode lichamen tot spijs aan het gevogelte des hemels, en het vleesch van 's Heeren gunstgenooten aan het gedierte des velds. Als water hebben zij het bloed der kinderen Israëls rondom Jeruzalem uitgegoten; zelfs werd de gewone eer den dooden ontzegd.

Ja zoo diep is Gods volk vernederd, dat het een schimp en eene smaadheid is geworden den natiën die rondom wonen. De vijand kan hun honend de lip toesteken en spottend vragen: waar, waar is nu hunlieder God; en zwijgend buigt Juda's overblijfsel het beschaamde hoofd in het stof.

Jacob is opgegeten en zijne liefelijke woningen zijn verwoest.

Ja, zegt de dichter, wij zijn zeer dun geworden.

Geen wonder, dat ook de profeet der vernedering van Juda, Jeremia een klaaglied zingt bij Sion's puinhoopen: hoe zit die stad zoo eenzaam, die vol volks was! Zij is als eene weduwe geworden; zij, die groot was onder de heidenen, eene

vorstin onder de landschappen, is cijnsbaar geworden. Zij weent steeds des nachts, zij heeft geene troosters onder al hare liefhebbers!

En zouden wij M. H. deze klacht niet overnemen? Wel moeten wij om den toestand recht te beschrijven met denzelfden Jeremia, die zijn hoofd met asche bedekt om Sion's verbreking, ook belijden: het zijn de goedertierenheden des Heeren, dat wij niet vernield zijn, dat zijne barmhartigheden geen einde hebben, zij zijn allen morgen nieuw!

Als wij klagend en biddend tot onzen God zullen naderen, mogen wij nooit vergeten zijne verbeurde zegeningen op te merken, en de zonnestralen van zijn gunst, die de somber dreigende wolken doorbreken, dankbaar te waardeeren. En daarvoor geeft de Heere ons ook redenen te over in eene ure als deze.

Wanneer wij maar een enkel oogenblik ons indenken het groote verschil tusschen het einde van de vorige en het begin van deze eeuw, met nu, dan springt dit onsterfend in het oog.

Toen heerschte op het gebied van religie en theologie het koude doodsche en alle leven verstijvende rationalisme, dat met zijn killen adem alle warmte en gloed des levens bluschte en des menschen bedorven verstand ten troon verhief. Het zou „aufklären,” verlichten en gaf niets dan koude en teleurstellende lichtbeelden, eens in snijdende critiek als het fata morgana geteekend.

De Schrift werd verscheurd, de waarheden waarbij de ziele leeft vielen onzer het ontleedmes der zoo geheeten verstandelijke critiek; het geestelijk leven werd vermoord. Wat waren de mannen weinig en zwak, die partij kozen tegen den geest van de eeuw; hoe dansten schier allen om den vrijheidsboom mee, prijsgevend het kruis van den Hei-

land der wereld. Reddeloos scheen het ware Christendom verloren! En *nu?* Gode zij dank, de Heere gaf in ons land ontwaken. Gods Woord, der vaderen belijdenis kwam weer in eere. Tienduizenden buigen in den eenigen Naam voor den God en Vader van onzen Heere Jezus Christus. Tal van dienaren, die niets willen weten dan Jezus Christus en dien gekruisigd brengen zijn Woord den volke, en leggen het uit en passen het toe als het eenig middel tot kennen voor het geloof, en als de eenige richtsnoer voor den handel des levens.

Toen — op het gebied van den Staat, algemeen de beginselen der revolutie gehuldigd. Al wilde men ras ook niet meer de stroomen van bloed, en al keurde men de uitersten af waartoe die beginselen hadden geleid, men huldigde het uitgangspunt, en ging het staatsleven geheel systematisch inrichten naar het parool dat van de wijsgeeren der revolutie was uitgegaan. Hoe gering was het tegenwicht, dat werd geboden. Een enkele stem werd gehoord, maar klonk zwak of wist niets beters dan contrarevolutionnaire middelen aan te bevelen.

En *nu?* Al is het nog maar een Gideonsbende, het volkske als eens mans hand is tot een opkomende wolk geworden. Onze antirevolutionaire beginselen zijn beter ingedacht dan ook in vorige eeuwen geschiedde, en in de vertegenwoordiging des volks staat een groep van mannen, kloek in zijn belijden, welsprekend in zijn woord, met wier getuigen moet worden gerekend. Soms zelfs is het alsof ons oor het geruisch in de toppen der moerbezenboomen verneemt, dat de Heere bezig is op te trekken ten strijde!

Toen — op het gebied der kerk — zij in de boeien van den staat, straks onder het dwangjuk van een reglementen-

bundel gebogen, waarbij aan haren Koning alle gezag werd ontroofd. Door hen, die haar moesten verzorgen als ontrouwe herders verraden en van haar dierst bezit beroofd, onder vreemde heerschappij gebracht. Een enkele stem die zich tegen zoo onheilig bedrijf verzette werd alras gesmoord. Onmogelijk scheen het de kluisters te breken, de zilveren koorde los te knopen — en ziet God deed in 1834 groote dingen door kleine middelen, gaf zegen op het werk van de vrijmaking der kerken, zette zijn werk in 1886 krachtiglijk voort, zoodat nu tal van kerken vrij van den knellenden band, der belijdenis der vaderen trouw hebben gezworen, en in leer en in organisatie er naar staan God te dienen naar zijn Woord. Zelfs gaf de Heere in zijn gunst ons meer dan onzen vaderen, in de volle vrijheid van den staat, zoodat der kerken kracht en invloed wast, en ook hier God een banier opwerpt, waar de vijand aanrukt als een stroom van het water.

Toen — op het gebied van de wetenschap? Het Calvinisme als uitgangspunt ook op het terrein van het weten, was als ten doode opgeschreven. De achtbare perkamenten der vaderen waren naar de papiermarkt verwezen. Het scheen alsof de bekende roodgemarmerde boekjes der Supranaturalistische school de lijnen voor de Theologie aanwezen waarnaar zij zich verder zou ontwikkelen. En even later, de meest dierste ontkenning scheen de plaats van het geloof in de zaken ook der godgeleerdheid voor goed onmogelijk te zullen maken; men zette het werk de kroon op door de Theologie te onttroonen, te bannen uit den cyclus der wetenschappen en haar als godsdienstwetenschap gemetamorphoseerd, als een half filosofisch, half litterarisch amphibie nog een soort slepend en wegstervend bestaan aan 's lands academiën te gunnen. En dat het

Calvinisme iets te zeggen zou hebben voor de andere wetenschappen, de bewering scheen te dwaas om er zelfs een ernstig woord aan te verspillen. En *nu* — de Heere verwekte mannen die leerden zien hoe het Calvinisme juist in deze eeuw ook mee zijn beteekenis voor het terrein der wetenschap moet doen gelden. Zelfs meer dan ooit door onze vadersen dit was gezien en betracht. Niet maar een eigen leven opgeëischt voor de Theologie, maar voor heel den cyclus van de universitaire wetenschap, die heeft te leven uit het beginsel der wedergeboorte, en het licht van Gods Woord heeft te laten schijnen tot in haar uiterste grenzen toe! Gegrepen werd het machtig ideaal van eene Calvinistische Universiteit, die straks werd gesticht en staande bleef nu zooveel jaren bij alles wat haar tegen was; van wie op meer dan één gebied menigeen uitging land en kerk ten zegen; die voor onderscheidene takken der wetenschap grondlijnen afbakende, of een wel omschreven plan van ontwikkeling bood. God gaf ons Universiteit en Theologische School, beide door Hem rijk gezegend voor de eer zijns Naams in het leven van het weten en van den daad, voor godgeleerdheid en religie, voor kerk en staat, voor school en maatschappij.

M. H.! Wederom, als wij op al deze dingen letten, past ons dan niet met Jeremia te zeggen: het zijn de goedertierenheden des Heeren, dat wij niet vernield zijn?

Toch heeft echter ook de schilderij een keerzijde — toch zou het oppervlakkig zijn, als wij niet een open oog ook hadden voor de zoo droeve werkelijkheid onzer dagen, die ons bij alles wat tot blijdschap nog strekt, zeggen doet: wij zijn zeer dun geworden. Ook in den tijd van den dichter was er naar het schijnt kentering in de gezindheid zijns volks waar te nemen, maar toch, het ware Israël was gees-

telijk nog zoo zwak, en de vijand zoo machtig, en de uiterlijke omstandigheden zoo droef. En zelfs als later de fundamenten van den tweeden tempel worden gelegd, weenen immers de ouderen, die aan de heerlijkheid van den vroegeren tempel denken, met zijn arke Gods, zijn Cherubs van goud, zijn schitterende pracht en duizenden van offers.

Welnu paart zich ook bij de blijdschap over de herleving in onze dagen dan niet een droeve klacht aan de dankbare erkenning van Gods groote daden, als wij denken aan het zooveel schooner verleden?

Zeër dun geworden!

Wederom, hef de weegschale op, en ge leert amen zeggen op deze droeve belijdenis.

Wanneer ge rondom u ziet, ach wat kleine schare van waarachtige belijders van 's Heeren heiligen Naam. De groote menigte ontwent meer en meer aan het geloof zelfs in historischen zin, spot met het heilige, is materialistisch in denken en doen, gaat geestelijk en zedelijk verloren. En zij die van het holle rationalisme zich afwenden, en in het aanbidden van de stof geen vrede vinden, verzinken in een wanhopig mysticisme, dat vreemd aan het ware leven, de ellende des levens verhoogt. Klinkt dan niet de stem uit het verleden beschamend en ons harte tot heimwee stemmend?

Dat is hetzelfde Nederland dat voor het geloof mocht lijden, strijden en het geloof mocht grijpen; maar helaas het verliet datzelfde geloof en ook door de tuchtiging Gods heeft het niet geleerd! Dat is hetzelfde Nederlandsche volk dat vroeger als natie den levenden God eerde en als volk zijn aangezicht zocht. Neen, niet allen waren vroom, maar toch de natie boog in haar geheel genomen, zij het in historisch geloof, voor den Heere der heirscharen. En nu?

Het gebed wordt geweerd uit de publieke vergaderzalen, des Heeren naam is contrabande op de banken der school, men behoeft hem niet in de leiding van den staat, men smaadt zijne ordinantien voor het leven der maatschappij. Als het een oogenblik dreigt dat een regeering zou optreden die den Christus eert, dan loopt Noord en Zuid te hoop en Herodes en Pilatus worden vrienden op denzelfden dag om den Christus maar te bannen naar zijn kruis! Waarin men verschilt — daarin is men het eens: laat ons ons ontslaan van het juk van den gezalfde Gods, laat ons zijne touwen van ons werpen. Heel het cultuurleven is ontgoddelijkt, onchristelijkt en ontgeestelijkt. Door de wereld der volken is een geest van verzet tegen God en zijn woord uitgegaan, die ook ons volk met zijn giftigen adem heeft beroerd. Hoe klein zijn wij tegenover die velen.

En wat in ons land nog nawerkt, het wordt in andere landen ganschelijk niet gezien. Waar zijn de mannen die een oog hebben voor de noodzakelijkheid van het doorwerken der beginselen van het christendom in het leven van staat en maatschappij? Hier een klein kuddeke — elders ontbreken zij bijna geheel.

Heere God, zoo gaat onze klachte omhoog: wij zijn zeer dun geworden!

Zelfs als we denken aan des Heeren Kerk! Ja, rijk heeft de Heere ter eener zijde ons gezegend, maar toch hoevele kerken zijn nog in kluisters; hoevele broeders en zusters van wie wij gelooven dat het is de keuze hunner ziel om te leven naar des Heeren Woord, en die toch blind zijn voor de zonde van op de eigen erve van Koning Jezus nog iets anders te gehoorzamen dan zijn Woord. Gaan wij na wat kracht en invloed er uitging van de kerken Gods, toen op onzen bodem een Synode als die van Dordrecht samen-

kwam — ach, dan moet de bange klacht ons van de lippen: Heere, wij zijn zeer dun geworden!

En eindelijk op het gebied der wetenschap. *Toen* — aan de universiteiten des lands de lichten der waarachtige wetenschap, mannen kloek van verstand, gerijpt in kennis, maar ook kinderlijk in hun geloof. Al de scholen, scholen waar Gods Naam in eere was en uit zijn Woord werd geleefd. En *nu* — de wetenschap heeft hare vrijheid gezocht in de losmaking en verwerping van 's Heeren Woord. Zij is opgetreden met de pretentie dat aan alle vooroordeelen van het zoogenaamd geloof moet gestorven, en hare wisselende resultaten moeten aanvaard, ook al strijden zij tegen het woord van God. Zij is in dienst getreden van het ongeloof en bindt den strijd aan tegen God en zijne openbaring. Over heel de linie staat zij slagvaardig tegen ons. En die universiteiten, door de vaderen opgericht en bedoeld als bolwerken voor der vaderen geloof — onder hare mannen slechts hier en daar een eenling die voor den Baäl van den tijdgeest de knie niet buigt. Zelfs is de haat en het verzet zoo geklommen, dat men den naam van wetenschappelijk ontzegt aan ieder die met de officieele wetenschap niet meejuicht in het koor; en als men toch erkennen moet dat er mannen bij zijn die denken en weten, ach! dan meent men, zij zijn op het punt van hun geloof monomaan, dus niet toerekenbaar, of men belastert hun karakter, twijfelend aan hunnen eerlijken zin.

Tegenover die groote en breede rij van stichtingen en mannen staat nu onze éénlinge. Een eenige stichting die nog niet eenmaal in al hare faculteiten volledig optreden kan, en naast haar ééne school alleen voor aanstaande Dienaren des Woords bestemd. Heere wij zijn zeer dun geworden! Slaakt ge met den dichter niet deze zelfde bange klacht?

En wat invloed ging van die kentering ten kwade in de bestudeering der wetenschappen niet uit voor heel het leven van volk en maatschappij. Voor elke inrichting van lager onderwijs, gymnasium, wetgeving, publieke moraal en heel den gang van het bijzonder en openbaar leven. Gebannen is God en zijn Woord uit staat en maatschappij, wetenschap en kunst, school en leven. Ja! de tempel der heilichheid is ontreinigd, Jeruzalem is tot steenhoopen gesteld!

En die belijdenis moet van de lippen, met de erkenenis: verdiend is die vernedering, verdiend door onze zonden en de zonden van onze vaders. Dat ootmoedig belijden gaat bij de dichters en profeten des ouden Testaments altijd vooraf aan de bede om ontferming en hulpe.

Israël had het verdiend! Het had andere goden geëerd en dat tegen de waarschuwend stemmen der wachters op Sions muren in! Het had naar die stemmen niet geluisterd, maar was doorgestaan met zonde op zonde te stapelen. Het had zijn harte verhard onder de lichte kastijdingen Gods. En als nu de Heere het wraakzwaard zijner gerechtigheid wedt en in toorne met den geesel van Babel en Assur zijn Israël en Juda striemt, is er dan reden om zich over zijn doen te beklagen, of is er niet veeleer stoffe der verwondering te over, dat Hij nog een overblijfsel laat dat de troostprofetiën van een blijder toekomst ook nog in de verre ballingschap meeneemt? Zoo is het ook met ons. Verdiend is de kastijding. Ons volk zoo rijk gezegend, sloeg als Jeschurun in zijne vette dagen achteruit. Het vergat der vaders God en koos zichzelf goden uit naar de lust zijns harten. Naar de stem der godsgetrouwen die weeklachten over Sion uitriepen en het „land land hoort des Heeren woord” niet inhielden, luisterde het niet. Het spotte met hun geroep en wederstond hen in het aangezicht. Ook

tuchtigde God, maar nog wilde men niet hooren. En als er nu nog een overblijfsel is en zelfs de dageraad van een schooner dag soms aan de kimmen te lichten schijnt, ik vraag u, is er dan reden van klagen over God of wel reden van klacht over onze zonden? O! laat het overblijfsel dat zucht vanwege de gruwelen, die er worden gedaan dan nooit weigeren schaamrood te worden, dan pijn gevoelen als de Heere slaat, dan kloppen op de heup, hebbende berouw van de zonde. Dat het uitroep als een Joël in de dagen der benauwdheid: scheurt uw hart en niet uwe kleederen, en bekeert u tot den Heere — wie weet! Hij mocht zich wenden en berouw hebben.

Zoo drijft de erkenenis der oordeelen tot de innige bede, opklimmend tot God in den hemel: haast u, laat uwe barmhartigheden ons voorkomen, help ons o God onzes heils en red ons, doe verzoening over onze zonden.

Aldus pleit de dichter voor zijn diep ellendig volk.

Het is een diep ingrijpende belijdenis die in deze bede wordt afgelegd, en een groote genade die in dit roepen van God wordt begeerd. Het is een lied uit de diepte opgezonden, een kreet tot den almachtigen God, die het belijdt dat Hij alleen helpen kan, en dies ook erkent dat bij den dichter zelf en zijn volk geen kracht tot uitredding te vinden is.

Reeds volgt dit uit de treffende schildering van Juda's nood. Jeruzalem een steenhoop! de gevangenen kermend! de overigen genoemd kinderen des doods (vs. 11).

Ja de wijzen, de machtigen en edelen die vol zelfvertrouwen in hun denkkraft en sterkte roemden, zij zijn beschaamd. Het overblijfsel heeft geleerd zich in ootmoedige zelfkennis te buigen en in zijn roepen uit te gaan van

de erkenenis dat er bij het volk, van alle uiterlijke kracht ontbloot, geen kracht om zichzelf op te heffen uit zijn diepen val, wordt gevonden.

Zoo staan altijd de ware bidders voor den hoogen God. Als dan ook later het overblijfsel naar Juda's landpalen wederkeert om uit de puinhoopen stad en tempel te doen herrijzen, dan gaat het pleiten op dezelfde wijze uit tot God; de hoop is alleen dat God uit den hemel het wel doet gelukken. De Apostelen in hun strijd, de Reformatoren van later, zij staan en zij strijden in het besef van eigen onmacht. Wat zou een Zerubbabel en een Jozua, een Nehemia en een Ezra met een volk vol zonden en zonder hulpmiddelen, omringd door vele en machtige vijanden, vermogen als het moest door kracht en geweld. Wat zou een Paulus kunnen in zijn smaadheid, vervolging, benauwdheid en nood, in zijne vele zwakheden tegenover het wijze Athene en het machtige Rome. Wat moest een Calvijn en een Luther, wat die weinige en zwakke kerken tegen het grootse geweldige Babel van hun tijd. Neen, in den strijd steunen niet op eigen kracht. Immers zelfs een iegelijk geloovige roept tot zijn God in de worstelingen zijner ziele: wat wordt er van ons in dien staat — o Vader zoo gij ons verlaat!

En ook is nergens elders hulpe besteld, dan bij den Heere alleen. Het volk van des dichters tijd is genezen van zijn uitzien en wachten beurtelings op de volken die het omringen.

Zijn boelen hebben het bedrogen, zijne vrienden hebben het verlaten, zoo klaagt Jeremia op Sions's puinhoopen. Allen zijn in vijanden verkeerd. Als het straks bouwen gaat, dan hebbe het in de eene hand den troffel, maar in de andere hand het zwaard! Zelf heeft het geen kracht, de vijanden zijn machtig en veel.

Zoo stond het de eeuwen door; zoo staat het ook nu. Ja, ook in deze ure gaat ons pleiten uit van onze onmacht, en van de belijdenis: God alleen kan hulpe gebieden. Wij zagen het reeds: onze éénlinge heeft den strijd aangebonden bijna met alles wat meetelt in den wetenschappelijken kring, en zij strijdt met kleine kracht, zoodat reeds meer dan eens terecht het gebed voor „het overblijfsel” werd opgeheven. En buiten ons land, hier en elders eene enkele zwakke poging om ten strijde uit te gaan, maardie helaas, haast niet schijnt mee te tellen in de algemeene worsteling der geesten. Zoo ooit, dan is het ook nu: God *alleen* kan hulpe gebieden. Maar dan ook de Heere *kan* uitkomst geven.

Te midden van allen nood en beproeving, vernedering en triumpf van den vijand, heft het geloof zich op tot de hoogte der bergen, belijdt het de macht van zijn God, die hemel en aarde schiep en droeg en draagt, en die ook over de vijanden beschikt en regeert. Hij heeft de wolken tot zijn wagen, het licht tot zijn kleed, zoldert in de wateren zijn troon en heerscht over alles. Dien God roepen wij aan. Hem klagen wij onzen nood. En wat vrage dan onze ziel van Hem?

Dat Gods barmhartigheden ons voorkomen! Dus dat Hij aan ons als aan ellendigen zijne goedheid verheerlijke. Ja God is goed! Zoo jubelt heel de schepping van Hem, die leven en zegen bereidt voor mensch en dier. God is goed, dat roept de weelderige landouw, die tot rijke vruchtbaarheid gezegend de halmen doet wuiven ter eere des Heeren. Maar dat zegt ook het woeste veld, dat zelfs de droppen vangt, die neerdalen van des hemels boog.

Zijn goedheid wordt uitgeroepen door den mensch dien Hij zegent met milde hand en van haar legt de kirrende

duif en het jong der raven getuigenis af. Maar die goedheid Gods verheerlijkt zich niet slechts in het algemeen aan alle schepsel, doch ook bijzonder aan ellendigen en dan heet zij barmhartigheid. Staat het tot zijne schande van den mensch geschreven dat de barmhartigheden der goddeloozen enkel wreedheid zijn, van Gods barmhartigheden wordt gezegd dat zij groot zijn, aan duizenden worden bewezen en rijk zijn in veelvuldigheid. Ja, Hij kastijdt zijn volk als ten bloede toe, maar niet altijd daalt de geesel zijner kastijding neer. En op zijn tijd ruischt het lied der verheuging: juicht gij hemelen en verheug u gij aarde! maakt gedreun met gejuich; want de Heere heeft zijn volk vertroost en Hij zal zich over zijne ellendigen ontfermen.

Ja, zijne ingewanden rommelen van barmhartigheid en één van zijne heerlijke namen is de Vader der barmhartigheden en de God aller vertroosting.

Om de openbaring, om het voorkomen van die barmhartigheden bidt de dichter; en daarom bidt al des Heeren ellendige volk. Zoo diep ellendig was immers de toestand, zoo geheel afgesloten alle uitzicht op redding; van daar klinkt het roerend afhankelijk: ach Heere, er is voor ons geen hope, dan dat Gij u onzer ontfermt; Gij alleen kunt als de almachtige God hulpe bieden, maar omdat Gij toch ook de Vader der barmhartigheden zijt, mogen wij vragen, dat gij met die barmhartigheid ons voorkomt. Pleit zoo niet Gods volk ook in deze bange tijden:

Ontferm u God van Neerland! Keer,
 keer weder in ons midden!
 Om diens Gezalfden Naam en eer,
 door wien uw kindren bidden.

Hergeef aan 't diep vervallen bloed
den ootmoed en den heldenmoed
der vroomen voorgeslachten.

Dat langer niet uw vijand juich',
maar macht'loos den triomf getuig'
van die Uw komst verwachten!

En zal die stem niet doordringen tot in de troonzaal
Gods?

Laat uwe barmhartigheden ons voorkomen, maar ook:
help ons o God onzes heils! De barmhartigheid Gods moet
uitgaan van den Heere in het voorkomen en helpen. De
dichter pleit om verlossing; dat God de Heere opwake van
uit zijne heilige woning en uittrekke tot zijns volks be-
vrijding. Helpen, opdat overig behouden worden die ten
dooden schijnen opgeschreven te zijn; opstaan, opdat de
vreemde volkeren niet langer zeggen: waar is nu hun God;
ten strijde trekken, opdat de wraak des vergoten bloeds
der knechten des Heeren bekend worde onder de Heidenen.
Hulpe en redding wordt van Hem gevraagd, die immers de
God is des heils voor zijn volk dat op Hem hoopt, bij Hem
alleen redding zoekt, die nooit tevergeefs op hulpe en
redding wachten deed! M. H. hoezeer een ieder die de
sovereiniteit Gods heeft leeren gelooven voor den Heere
buigt, als het Hem behaagt ons te vernederen, toch leidt
deze belijdenis niet tot moedeloos bij de pakken neer te
zitten. Neen ook dan komt het beginsel des levens tot
zijn recht: sterk is des Heeren volk in en door de gebeden
en worstelingen met God. Zoo worden de Israëls geboren,
die wel geslagen zijn aan de heup, maar machtig zich
toon en in den gebede met God. Weenen bij de puinhoo-
pen, het is goed, maar het betraande oog moet smeekend

geslagen naar boven en het weemoedvolle hart moet gestaald voor den strijd, en de hand gesterkt ten oorloge. Zoo ook nu! Onze smart mag ons niet doen vergeten het pleitend gebed om hulp, maar heeft juist uit te drijven tot de smeeking die niet ophoudt tot God heeft gehoord van uit de aanspraakplaats zijner heiligheid, en tot redding is opgestaan ook van het overblijfsel dat anders sterven zou.

Zelfs dringt de dichter zijn bede aan met het: haast u! welke gedachte ook in het „voorkomen” der barmhartigheden schuilt. De toestand van 's Heeren erve is zoo droef, dat alleen haastige hulpe Gods baten kan. Daarom roept hij uit: toef toch niet om op te staan tot onze hulpe, o God onzes heils. Het is naar het lied:

Rijs op o God, rijs op, toon uw gezag;
 Betwist uw zaak, wees onze pleitbeslechter;
 't Is meer dan tijd, gedenk o hoogste Rechter,
 Wat smaad de dwaas U aandoet dag op dag.

En wetend wat de oorzaak van al de ellende is, die over zijn volk kwam, vraagt hij aan het begin en aan het slot van dit zijn roepen: gedenk de vorige misdaden niet en doe verzoening over onze zonden. Die vorige misdaden hebben de kastijdingen Gods, het uitgieten der oordeelen verdiend.

Maar als hij nu belijdenis doet van die schuld der vaderen, die het rechtvaardig oordeel Gods over Israël bracht, mag hij toch ook tegelijkertijd een beroep doen op de schuldvergevende liefde des Heeren. Hij pleit toch in naam van een volk dat zich van de zonde der vaderen heeft bekeerd. Het heeft leeren inzien van wat schuldigen aard al die afwijkingen waren — de boeleeringen met vreemde goden en

heidensche machten heeft het beweend. Het wil op den Heere alleen hopen — en dan immers weet het ook uit het verleden met zijne rijke historische herinneringen, die spreken van Gods schuldvergevende liefde, dat, wanneer het volk van zijne doolpaden weerkeerde tot den Heere, Gods toorn ophoudt te rooken. Als zijne kastijdingen hebben uitgewerkt boete en berouw, dat zich in bekeering tot Hem openbaarde, wendde God zijn hand. En ziet dat is geschied. Daarom roept nu de dichter tot den Heere. Er is een overblijfsel naar de verkiezing van Gods genade. En dat mag smeecken om verzoening van de zware schuld!

Is het niet een kostelijke bede, die uit het fel geprangd gemoed oprijst voor des Heeren aangezicht? Een bede geboren uit de weemoedvolle klacht over Sion's vernedering, belijdende de schuld die het oordeel verdiende, uitzierende naar de vensteren des hemels, roepende tot God almachtig, barmhartig en genadig, groot van goedertierenheid en eeuwig van liefde, dat Hij vergeve, dat Hij redde, dat Hij helpe in nood.

Zoo rijst de bede van Gods volk steeds in den strijd, zoo ook nu tot 's Heeren troon.

En het is eene bede M. H. die met vrijmoedigheid mag worden opgezonden. Immers zegt de dichter: doe dat al o Heere God, ter oorzake van de eere uws naams. De eer van Gods naam was in het geding. Het ging dus niet maar om Israël's wel of wee, maar het ging om de eere Gods, die het einddoel aller dingen is. De overwinning der wereld is toch niet het doel der daden des Heeren, en zoo duldt niet de eere van zijnen heiligen Naam, dat de wereld, van wie Hij zich bediende om zijn volk te kastij-

den, voor goed zou triomfeeren! In ijdel en waan verheffen zich de volken tegen Israëls God; zij verstaan het niet, alleen een instrument te zijn in de handen van den eeuwig God, om zijn volk te brengen tot inkeer. Zij zoeken de vernietiging van hen, die 's Heeren Naam belijden, en zoo de smaadheid van Hem zelf, die over Sion regeert. Een vaste pleitgrond, als men zoo tot God naderen kan. En M. H. is dit niet het beroep door het Sion Gods van allen tijde op Hem gedaan? Waarom gaat het ten slotte in den bangen strijd? Is het niet om de eere van God? Heel de beweging van deze eeuw gaat hierom: zal de mensch het weten of zal God het weten. Het kon daarom in eene andere ure des gebeds voor de Vrije Universiteit ook worden gezegd: voor haar kunt ge bidden in den naam van den Heere Jezus, wiens naam alleen het veege stamelen omschept in machtig gebed. Het weer oplevend Calvinisme kan zich nooit plooiën als het geldt de eere van Gods Naam, zijn souverain gezag over heel het breede veld van al het leven der Schepping. Zelfs mogen wij het uitspreken, dat juist dat onmogelijke van toegeven, waar het geldt de onfeilbare ingeving van Gods Woord, het eenige zeggenschap van den Heere Jezus Christus in alle zaken van kennen en doen, de wacht bij dit beginsel, mede de oorzaak is dat de bange klacht: „wij zijn zeer dun geworden” ons van de lippen moet. Had de Vrije Universiteit, en met haar heel de Gereformeerde beweging er meer naar gestaan zich te plooiën naar het inzicht van dezen of genen, ze zou uiterlijk een trotscher gedaante toonen dan nu. Ze zou over te weinig bezette leerstoelen niet hebben te klagen. Haar tresoor ware meer dan gevuld. Had zij hier tegemoetkoming geboden aan hen die algemeen christelijk willen zijn, zonder belijnde belijdenis; daar aan hen die

de souvereiniteit van Gods Woord willen inruilen voor het religieuze gemeenschapsleven, ginds aan hen die de noodzakelijke doorwerking van het aangenomen beginsel op heel het veld waar zij als stichting der wetenschap arbeidt niet kunnen inzien, — zij had, nog eenmaal, niet behoeven te klagen over hare kleinheid, waartoe zij is gekomen. Als dan onze strijd en ons lijden is om de eere van Gods heiligen Naam, mogen wij dan niet pleiten om verzoening der zonden, en om hulpe in het kruis, ter oorzake van dien Naam des Heeren?

Het is een krachtige pleitgrond! Hoort God onze beë om schuldvergiffenis voor de vorige misdaden van ons geslacht en van onze vaders tevens, dan immers wordt zijn Naam verheerlijkt. Dan toch ruischt het danklied der zijnen voor zooveel genade aan hen bewezen. Diezelfde genade die zich in hunne verkiezing en verlossing verheerlijkte maakt zich in de vernieuwde uitdelgung hunner zonden groot. Hoe komt het dan uit tot Gods eeuwige eere dat Israël en met Israël heel het volk Gods alles aan de genade des Heeren te danken heeft. Ja zij hebben door hunne zonden en door de zonden hunner vaders alle genegenheid en zegen Gods verbeurd. Maar juist de heerlijkheid der deugden Gods wordt het meest openbaar, als Hij zich over diepschuldigen buigt, hun zijne genadevolle vergiffenis bereidt, en hunne zonden niet meer gedenkend hen zegent naar de veelheid van zijne eeuwige ontfermingen.

En hoe blinkt zijn eer alom, als Hij dit volk in zijn gunst hersteld, nu ook redt uit den nood. Hoe blijkt de vaste grondslag van het trouw verbond niet te liggen in hen met wie Hij het oprichtte, maar slechts in zijn eigen vrijmacht, die Jeruzalem verkiezen blijft; en in zijn eigen

trouw, die het woord eens gesproken gewisselijk gestand doet.

Zijne macht blijkt onder de volkeren der wereld die Hem hoonden in zijne vernederde erve, en die nu beschaamd Hem erkennen moeten als den Koning der koningen en den Heere der heeren. En het volk door Hem gered en gezegend daagt heel de wereld uit met al hare afgoden, die enkel ijdelheid zijn, in zijn lofzang ter eere van den Heere zijnen God: Wie is een God, gelijk Gij, die de ongerechtigheid vergeeft, en de overtreding van het overblijfsel zijner erfenis voorbij gaat? Hij houdt zijnen toorn niet in eeuwigheid; want Hij heeft lust aan goedertierenheid. Hij zal zich onzer weder ontfermen; ja Gij zult al hunne zonden in de diepten der zee werpen. Gij zult Jacob de trouw, Abraham de goedertierenheid geven, die Gij onzen vadersen van oude dagen af gezworen hebt.

Al staat de Satansengel naast den Jozua met zijn onrein kleed, vol hoon wijzend naar de bezoedelende vlekken, hij zal in de blijvende vernedering van Jeruzalem zich niet mogen verheugen, want het is de Heere die dat onreine volk heeft verkoren, het rein wascht door het bloed van zijn zoon, en in eeuwigheid in liefde gedenkt. Al lachen de Tobiassen en de Sanneballats om den zwakken Zerubbabel met zijn volk zonder kracht, zij zullen niet blijvend hun schandlied zingen — straks staat de bouwmeester met het paslood op de muur en des Heeren tempel is verrezen, niet door kracht en niet door geweld, maar door des Heeren geest.

M. H.! Nog eens, *dit* is de kracht van ons gebed en de zekerheid van het geloof aan zijne verhooring, dat het in heel onze worsteling gaat om de eere van Gods heiligen Naam. Dit toch staat boven en voor alle dingen vast: God

zal komen tot zijn eere! Zou Hij, de Allerhoogste in zijne plannen worden teleurgesteld? En het is immers zijn *welbehagen*, zijn heilige wil, zijn raad, om in de bedeeeling van de volheid der tijden wederom alles tot een te vergaderen in en door Jezus Christus den Heere! Ja de bedeeeling van het heden schijnt soms hiermee in strijd te zijn. Het schijnt alsof het feit der zonde de plannen Gods met zijne Schepping te niet deed. Satan meende zijn triomflieder te kunnen zingen. God zou komen om zijne eere. Maar het is ons immers geopenbaard, hoe ook het feit der zonde niet valt buiten Gods raad. Hoe Hij ook daarin zichzelf verheerlijken zal. Hij heeft naar deze gevloekte aarde heengezonden zijnen eeniggeboren zoon; en die zou niet alleen de uitverkorenen ten eeuwigen leven koopen met zijn bloed en vergaderen door zijn Geest, maar ook met Satan en zonde den strijd aanbinden over heel de breede linie waar zij hun verdervenden invloed hadden doen gelden. Hij maakt den mensch vrij van de schrikkelijke schuld der zonde, van de besmetting zijner ziele, van de heerschappij van het booze. Maar hij maakt hem ook vrij naar het leven zijns lichaams, en geeft hem de vertroosting van het geloof, dat ook zijn lichaam opwaken zal uit het stof, om met heerlijkheid en onverderfelijkheid bekleed God te aanschouwen en Hem eeuwig te dienen met alle kracht van het leven. Hij maakt hem vrij van de verduistering van zijn verstand, en van de verdorvenheid van zijn wil. Zijn leven der gedachte en het leven van zijn handel wordt door den Christus Gods weer gebracht tot zijn oorspronkelijke bestemming, ter verheerlijking van God. Maar ook daarmee is het werk van den Verlosser niet voltooid. Het breidt zich over heel het leven der menschheid uit. Het samenleven in gezin, in maatschappij, in den staat; het

arbeiten in wetenschap en kunst, het wordt door hem van de banden des verderfs en des doods verlost, opdat in heel dat leven der menschheid God kome tot zijn eere. Ja, zelfs tot de om onzer zondenwil zuchtende schepping strekt zijn arbeid zich uit; welke schepping dan ook vol van verlangen uitziet naar den dag der heerlijkheid van de kinderen Gods.

In heel de worsteling der historie nu gaat het om de verwezenlijking van dit godsplan; om de bereiding van de ure dat de Schepping en de gemeente het halleluja juichen omdat het rijk weer is des Vaders, omdat de zonde uitgebannen is en het al Gode ter eere leeft.

Welnu M. H. als het daarom gaat, mogen we dan niet met de zekere verwachting der verhooring pleiten: Heere, God, genadig en barmhartig, doe verzoening over onze zonden om uws Naams wil; Heere, God, almachtig en getrouw, red ons en help ons ter oorzaak van de eere uws Naams!

Zoo rijst onze bede omhoog ook voor onze Vrije Universiteit in het blijde geloof dat zij zal worden verhoord. De Heere onze God is de machtige, die sterker is dan alle vijanden saam, die zijn raad volvoert door allen tegenstand heen en die gewisselijk tot zijn eere komen zal. Hij zal ons zegenen en alle einden der aarde zullen Hem vreezen.

Moed, dus, mannen broeders, in den strijd! Het heilige belang dat ons drijft, de gewichtige roeping, waartoe wij geroepen zijn, te arbeiten aan de verheerlijking van Gods Naam stale de kracht, prikkele den ijver, verhooge de toewijding.

Zoo toone Gods volk ook in dezen tijd aan de wereld het wondere schouwspel, dat een volk machteloos en klein in zich zelf, een volk dat zelfs gaarne zijn volkomen onmacht belijdt, toch zich tot groote daden geroepen weet, en ook naar het hoogste ideaal grijpt. Wonder schouwspel in de historie zoo menigmaal gezien. De Pelagiaan wordt

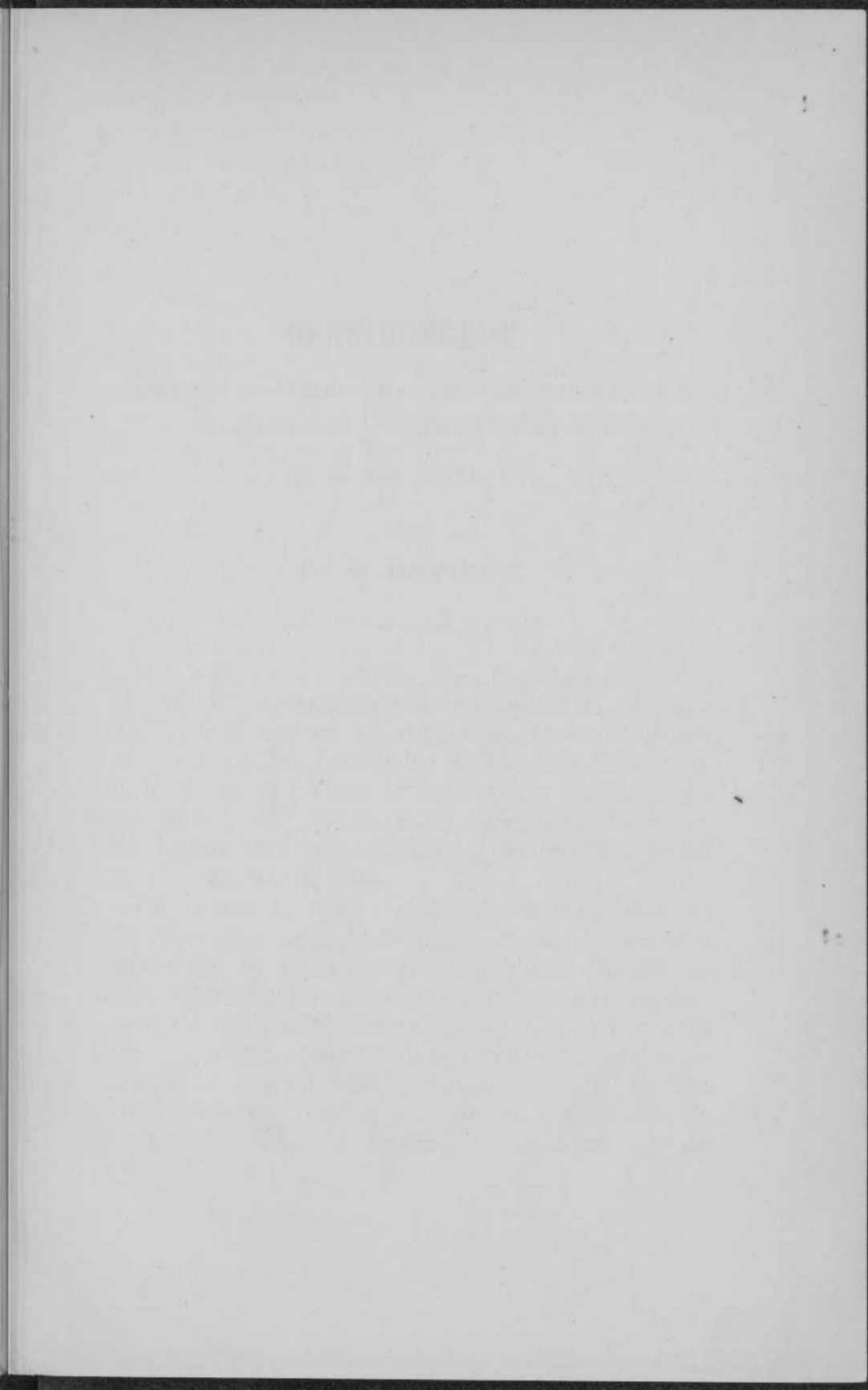
zoo dikwerf moedeloos, laat zijn doel los en zinkt bij de pakken neer. Het kan ook niet anders, hij begon in eigen kracht, stelde het vleesch tot zijn arm. Hem moeten de teleurstellingen den moed tot strijden ontnemen. De Calvinist wordt door de teleurstellingen in de binnenkameren des gebeds gedreven. Zij doen hem de kracht alleenlijk zoeken in God almachtig. Staande in het geloof aan Gods souvereiniteit en eere is hij juist machtig als hij zwak is, en heeft in nooden en benauwdheden dies een welbehagen, want 's Heeren woord ruischt van den hooge hem tegen: Mijne genade is u genoeg, want mijne kracht wordt in zwakheid volbracht. Omdat zij uit dat beginsel leefden konden onze vaders in het helden tijdvak zooveel, grepen zij naar zoo heerlijk ideaal, en brachten het door de genade Gods zoo ver. Wij dan, hunne geestelijke zonen, wij willen staan in dezelfde kracht alleen, strijden denzelfden strijd in het geloof aan de eindelijke overwinning van des Heeren zaak.

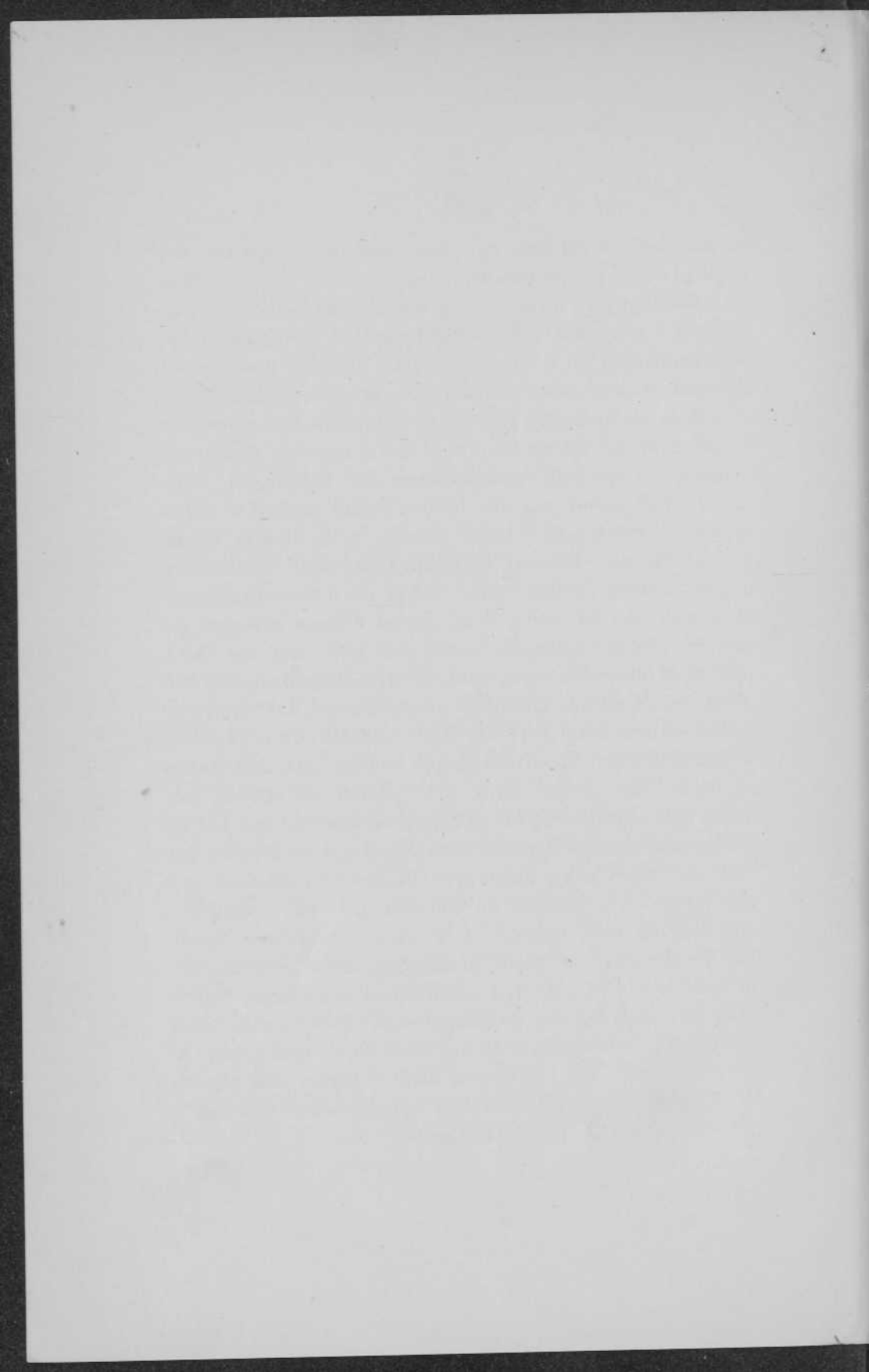
Klaag uwe klachte, volk van God, pleit uwe pleitrede, maar dan ook, ga met opgeheven hoofd uw binnenkamer des gebeds uit moedig den strijd tegen; uw bidden ga in het zegelied van het vertrouwend geloof over: Zoo zullen wij uw volk en de schapen uwer weide, U loven in eeuwigheid van geslacht tot geslacht; wij zullen uwen roem vertellen.

Aldus willen wij ons ook nu biddend begeven tot den Heere, om zijnen zegen af te smeeken over de stichting, die morgen haren gedenkdag viert, en van wie wij het vrijmoedig mogen belijden dat hare kracht alleen staat in God, en niet in eenig schepsel, en dat het doel van haar streven alleen is de eere van Hem, dien alle volkeren en grooten der wereld hebben te vreezen.

Eerst verheffe zich ons lied naar Ps. 79 : 4, 6 en 7.

GEBED.

OPENINGSREDE

VAN DE JAARVERGADERING DER VEREENIGING VOOR
HOOGER ONDERWIJS OP GEREFORMEERDEN GRONDSLAG,

TE ZWOLLE 7 JULI 1898,

DOOR

Dr. H. BAVINCK.

Met deze woorden (Matth. 28 : 16—20 en Mark. 16 : 15—18) van den opgestanen en ten hemel varenden Heiland roep ik u in deze ure het welkom toe, leden en begunstigers, vrienden en voorstanders van de Vrije Universiteit. Ik las u deze verzen voor ter inleiding van ons samenzijn, wijl zij de positie bepalen, welke wij, ook in de zaak van het Hooger Onderwijs, hebben in te nemen tegenover het leven en streven der eeuw.

Dat streven is in één enkel woord saam te vatten, in dat van emancipatie. Zakelijk en wezenlijk is deze niets anders dan de neiging van den schuldigen mensch, om God te ontluchten, de wijde wereld in te gaan en daar voor zijn aangezicht zich te verbergen. Een zondaar is een vreesachtig schepsel; hij is bevreesd voor God, voor zijn woord, voor zijn dienst, voor zijn volk; hij is bevreesd voor zichzelf, voor de stem van zijn geweten, voor de armoede en ledigheid van zijn hart; hij is bevreesd voor

den dood, voor de eeuwigheid, voor de dingen, die onzienlijk zijn. Hij schrikt ervoor terug, om met God, om met zichzelf alleen te zijn. En daarom zoekt hij zijn steunpunt en vastigheid, zijne afleiding en verstrooiing, zijne kracht en zijn glorie in de wereld der zienlijke dingen, die hij waarnemen kan met het oog en tasten kan met de hand. Hetzij de mensch bij zichzelf spreke, dat hij aan de kennis van de wegen des Heeren geen lust heeft, of in machtig bondgenootschap sterkte zoekend, den krijgskreet aanheffe: laat ons zijne banden verscheuren en zijne touwen van ons werpen, het is altijd hetzelfde streven, waardoor hij zich zoekt te emancipeeren van zijn Schepper en Heer.

Maar dit den natuurlijken mensch vanzelf eigene streven is in het Christelijk Europa, vooral sedert de dagen der Renaissance, tot een wetenschappelijk principe geworden en alzoo overgegaan in eene stelselmatige bestrijding van God en van zijnen Christus. Het is begonnen, met de verschillende levensterreinen los te maken van de kerk en hare belijdenis; het is ertoe voortgeschreden, om ze alle te ontworstelen aan Christus en zijn woord; en het eindigt er in deze eeuw mede, om elken band te verscheuren, die mensch en volk en wereld nog bindt aan God, aan godsdienst en zedelijkheid in het algemeen.

Deze emancipatie-zucht heeft daarbij niets gespaard. Alles is ten leste aan God en zijn dienst onttrokken en tot het terrein der Gode vijandige wereld overgebracht. Het een na het ander is tegenover het supranatureele, tegenover alwat van boven is, zelfstandig en onafhankelijk verklaard. Kerkelijke goederen en bezittingen niet alleen, maar ook huisgezin, maatschappij, staat, gezag, overheid, recht, zede, wetenschap, kunst, zelfs de vrouw, die als vrouw zooveel

aan Christus te danken heeft — zij worden allen meer en meer van de openbaring vervreemd en van onder de hoede van het christelijk geloof het beloofde land der geëmancipeerde vrijheid binnengeleid. Ja, tot op de kerk en de Schrift en den Christus toe zoekt men dit beginsel der emancipatie toe te passen, of zij mogelijk voortaan in dienst willen treden van evolutie-leer en socialisme.

Wat deze onafhankelijkheidsverklaring inhoudt en bewerkt, is licht te bevroeden. De gansche wereld en menschheid wordt athée, God-loos. De souvereiniteit Gods wordt uitgewisseld voor de souvereiniteit van het volk. Het huwelijk wordt een contract, dat ieder oogenblik opzegbaar en verbreekbaar is. Het huisgezin een gezelschap, waar de majesteit van het kind verre boven die der ouders te eerbiedigen is. De vrouw verliest haar gratie en streeft ernaar, een man te zijn. De kerk verandert in een genootschap, eene religieuze vereeniging. Religie zelve is niets anders dan een gevoel van kleinheid en afhankelijkheid ten opzichte van het al der dingen. Moraal bestaat in de regeling van eene zekere verhouding tusschen individu en maatschappij. De wetenschap wordt zuivere empirie, eidelooze verzameling van materiaal, specialiteitenstudie, détailonderzoek. En de kunst verlaagt zich tot eene nauwkeurige, photographische teruggave van de naakte, onreine werkelijkheid.

Daarbij doet zich dan nu tegen het einde dezer negentiende eeuw het merkwaardige verschijnsel voor, dat het nuchter objectivisme in de dronkenschap van het subjectivisme omslaat. Gelijk ebbe en vloed in de zee, zoo wisselen in de historie der menschheid intellectualisme en mysticisme, socialisme en individualisme, wereldvergoding en wereldverachting in vermoeiende eentonigheid elkander af. Tegen-

over de leer, dat de enkeling niets en de maatschappij alles is, herneemt in het mysticisme van Maeterlinck, in de kunst der nieuwere school, in de moraal van Nietzsche het individu zijne rechten. Niet in de soort, maar in de persoonlijkheid komt de idee des menschen tot verwezenlijking. Niet het welzijn der maatschappij is het hoogste; zij dient slechts, om enkele krachtige exemplaren voorttebrengen, die in weelde en macht kunnen leven. Een dichter, een artiest, een idee, een boek, een kunstwerk is meer waard dan honderdduizend menschen, dan heel eene maatschappij. Het socialisme, de leer der vrijheid en der gelijkheid is de dood voor de kunst. En de kunst is de hoogste godin.

Er is in dit mysticisme door velen met blijdschap een terugkeer tot het Christelijk geloof begroet. Maar, al is het tegenover het hooghartig intellectualisme een merkwaardig verschijnsel des tijds, en al heeft het bij dezen en genen ongetwijfeld tot ernstiger gedachten geleid; in zijn oorsprong en wezen en strekking is het geen terugkeer tot, maar eene nog verdere verwijdering van het Christelijk geloof. De generatie, die thans vooral, in de kunst aan het woord is, staat in bewuste, blakende vijandschap tegen het Christendom over. Zij vloekt het in huiveringwekkende taal als de grootste dwaasheid, wijl het eene negatie is van den mensch; zij ziet erin, niet de verlossing des menschen, maar zijn schrikkelijken zondeval; zij klaagt het aan als oorzaak van die ellendige, vernederende slavenmoraal, welke de zwakken, de onderdrukten, de vervolgden boven de heeren en meesters, de helden en genieën der menschheid verheft en zalig spreekt. Zooals tegen het einde der Middeleeuwen, wordt ook thans de Christus met Confucius en Mohammed tot de bedriegers der menschheid gerekend.

Daarom moeten alle zedelijke begrippen worden omgesmolten en nieuw gemunt; wat tot dusver voor goed gold, zal kwaad heeten; wat kwaad was, zal voortaan gelden als goed, voornaam, edel en heerlijk. God moet zijne plaats inruimen voor Satan.

Daarmede is dan de voleindiging van de emancipatie in de wereld der gedachte bereikt, als Satan geëerd wordt als God en de mensch der zonde, de antichrist, als Christus gehuldigd wordt. Maar daarom hebben wij, als Christenen, tegen heel dit streven der eeuw, met bewustheid eene vaste positie in te nemen. Wij kunnen en mogen niet anders, zoo waarlijk wij gelooven in God, den Almachtige, Schepper des hemels en der aarde. De naam en het wezen Gods zegt hier alles. Indien God, God is, dan is er en kan en mag er niets bestaan, onafhankelijk van Hem. God is als zoodanig Schepper, Onderhouder, Regeerder, absoluut souverain aller dingen. Hem ergens stelselmatig buiten-sluiten, is feitelijk Hem loochenen en Hem zijne Godheid ontrooven. God is nu eenmaal niets of Hij is alles voor ons. Hij is de Alpha en de Omega, de Eerste en de Laatste, uit en door en tot wien alle dingen zijn.

Dit alles is overtuigend voor ieder, die nog aan het bestaan Gods vasthoudt. Maar het klemmt te sterker voor wie op christelijk, op gereformeerd standpunt zich plaatst. De belijdenis onzes geloofs is door en door theologisch, eene belijdenis van den Vader, den Zoon en den H. Geest. De drieëenheid is haar kenmerkend en centrale leerstuk. De gansche leer des geloofs is niets dan eene ontvouwing van wat God in dien drieëenigen Naam ons geopenbaard en bij den doop verzegeld heeft. Opdat die Naam heerlijk

zou zijn over alle Gods werken, is de schepping geschied; opdat die Naam in zijn recht en eere weer hersteld wierd, daartoe heeft Christus het werk der verlossing volbracht; opdat die Naam weer luisterrijk geschreven zou staan op het voorhoofd van wereld en menschheid, daartoe is de H. Geest uitgestort op het Pinksterfeest. Gelijk iedere ketterij daarom tot eene dwaling in de leer van Gods drie-vuldig wezen is te herleiden, zoo strekt omgekeerd de zuivere belijdenis dezer waarheid met mond en hart ten waarborg voor de klaarheid van ons denken, den bloei van ons leven, de kracht van ons handelen.

De belijdenis van den Vader, den Almachtige, den Schepper des hemels en der aarde, handhaaft het recht en de waarde van het natuurlijke; den goddelijken oorsprong van al het bestaande; de oorspronkelijke goedheid der wereld en in die wereld van gezin en maatschappij, van wetenschap en kunst, van handel en bedrijf. Er is niets zondigs in zichzelf. Alle gave Gods is goed, met dankzegging genoten en geheiligd door het gebed. De zonde is iets bijkomends, van buiten af in de schepping ingedrongen, geen essentieel bestanddeel van het geschapene maar eene deformatie van wat altijd van oogenblik tot oogenblik alleen in God leeft, zich beweegt en is.

In weerwil van het bederf, dat de zonde aangebracht heeft, kan God daarom de wereld nog liefhebben, want zij bleef zijn schepsel en in zooverre goed. En Hij heeft ze liefgehad met eeuwige en almachtige liefde; Hij heeft liefgehad die gansche wereld, in haar organische eenheid gedacht, met alle haar ordeningen en scheppingen in stof en geest, in gezin en geslacht, in kunst en wetenschap. Hij gunde niet aan Satan den triumpf maar bezigt hem en zijn werk als een instrument tot luisterrijker openbaring van

de kracht en de glorie van zijn Naam. Als eens de nieuwe hemel en de nieuwe aarde hersteld zijn, als de nieuwe menschheid in Christus zonder vlek of rimpel voor zijn aangezicht zal staan, dan zal Hij in de gansche schepping zijne eigene deugden van allen kant weerkaatst, zijn eigen Naam door alle schepsel in hemel en op aarde gehuldigd zien.

Zoo groot was zelfs die liefde des Vaders, dat Hij zijn Zoon gaf aan die wereld en die wereld aan den Zoon, niet opdat Hij ze verderven maar opdat Hij ze behouden zou. Christus is niet gekomen om eenig werk des Vaders, maar om alle werken des duivels te verbreken. Hoe zou de Zoon kunnen haten, wat de Vader liefgehad heeft? Was Hij niet zijn eigen, eengeboren, veelgeliefde Zoon, die nooit iets sprak of deed dan wat Hij den Vader zag doen, en het volbrengen van zijn wil de spijs zijner ziele noemde? Zoo groot was ook *zijne* liefde, dat Hij voor de eere van Gods Naam en het herstel van Gods schepping zich overgaf in den dood en gehoorzaam werd tot de schande des kruises toe. Even ver als de liefde des Vaders, strekt daarom de genade des Zoons zich uit. Zij is even diep van inhoud, even wijd van omvang, even machtig van werking.

En geen nauwer grens is er gesteld aan de wederbarende en vernieuwende werkzaamheid des H. Geestes. Want Hij staat in dezelfde verhouding tot den Zoon als deze tot den Vader. Gelijk Christus niets heeft en niets doet en niets spreekt van zichzelf maar alles ontvangt van den Vader, zoo neemt de H. Geest alles uit Christus. Gelijk de Zoon van den Vader getuigt en den Vader verheerlijkt, zoo op zijne beurt de Geest den Zoon. Gelijk niemand komt tot den Vader dan door den Zoon, zoo kan niemand Jezus den Heere belijden dan door den H. Geest. Maar Hij

neemt alles ook uit de volheid van Christus en maakt zijne weldaden deelachtig. Hij schenkt zijne inwoning en gemeenschap aan alwat de Vader liefgehad heeft en de Zoon heeft gekocht met zijn bloed.

Zoo is eenheid in samenwerking van alle de drie personen in het aanbiddelijk wezen onzes Gods. Er is verscheidenheid in de eenheid en eenheid in de verscheidenheid. De drieëenheid is de belijdenis, dat God souvereine waarheid, volstreckte heiligheid, majestueuse heerlijkheid is. Zij is de kern van het Christelijk geloof, het hart van onze Gereformeerde religie. Want deze is niets anders dan de erkenning en huldiging van dat ééne, groote werk Gods, waardoor de door de zonde verwoeste schepping des Vaders in den dood des Zoons verzoend en door de vernieuwende werkzaamheid des H. Geestes herschapen wordt tot een koninkrijk Gods.

Daarom is aan de christelijke religie de katholiciteit inherent. Zij is aan geen tijd of plaats, aan geen land of volk, aan geen geslacht of leeftijd gebonden. In Christus is geen Jood of Griek, barbaar of Scyth, man of vrouw, dienstknecht of vrije, maar alleen een nieuw schepsel. Het koninkrijk Gods bestaat niet in vleesch of bloed, in spijze of drank, maar in gerechtigheid en vrede door den H. Geest. Zalig zijn geen klasse van rijken, geen stand van aanzienlijken, geen kaste van priesters of geleerden, maar zalig zijn de armen van geest en de reinen van hart. En wijl het zoo katholiek is naar zijn innerlijk wezen, daarom breidt het ook tot heel de wereld en menschheid zich uit. De gansche wereld is door de zonde bedorven en verdorven voor Gods aangezicht; er is niets of het heeft behoefte aan verzoening, vergeving, vernieuwing. Maar de liefde des Vaders heeft ook de wereld tot voorwerp. Niet

gelijk de misdaad, alzoo is de genadegift. Want indien door de misdaad van éénen velen gestorven zijn, zoo is veel meer de genade Gods en de gave door de genade, die daar is van éénen mensch, Jezus Christus, overvloedig geweest over velen. Het Evangelie is daarom eene blijde boodschap voor alle creaturen. Alle volken moeten onderwezen en gedoopt worden in den naam van God drieëinig. Aan Christus is alle macht gegeven in hemel en op aarde. En Hij blijft bij ons tot de voleinding der eeuwen. Het is Gods welbehagen, om nu in de bedeeling van de volheid der tijden alles wederom bijeen te vergaderen, beide dat in den hemel en dat op de aarde is. Er is hier niets door zijn eigen natuur van uitgesloten, ook de wetenschap niet. Zij moge, als wij allen, in zonden ontvangen en geboren zijn, zij is niet zondig in zichzelf. Zij is eene goede gave, nederdalende van den Vader der lichten. En Christus is gekomen, niet opdat Hij ze verderven maar opdat Hij ze behouden en ook op haar terrein de schrikkelijke werken des duivels, de dwaling en de leugen, bestrijden en verwinnen zou. Niet als een dwingeland of despoot komt Christus daarom tot de wetenschap, maar als een Profeet, die haar leeren, als een Priester, die haar reinigen, als een Koning, die haar leiden wil. Hij is Koning geboren, om der waarheid getuigenis te geven. Zijn juk is zacht en zijn last is licht, ook voor de vermoeide en beladene wetenschap; en ook voor haar zijn zijne geboden niet zwaar.

Bij de Universiteitskwestie in ons vaderland gaat het dus inderdaad om de grootte van de liefde des Vaders, om den rijkdom van de genade des Zoons, om de kracht van de gemeenschap des H. Geestes, d. i. al verder om de eere van Gods drieëningen naam, om de goddelijke autoriteit van zijn woord, om het souvereine koningschap van Christus,

om de katholiciteit van onze belijdenis, om de ruimte van ons hart en onze ingewanden. Christus rust niet, voordat Hij ook op de erve der wetenschap de overwinning heeft behaald en het gansche koninkrijk voltooid en volmaakt, aan den Vader heeft overgegeven!

De historie der kerk drukt op deze breede opvatting en toepassing van het algemeen, ongetwijfeld, christelijk geloof haar zegel. Hoe klein en zwak ook, de gemeente is van den aanvang af zich bewust geweest van eene roeping voor de gansche wereld. Paulus heeft tegenover de Judaïsten van zijn tijd deze katholiciteit des Christendoms met alle kracht verdedigd. En toen de gemeente hare intrede deed in de wereld, heeft zij dit beginsel gehandhaafd tot op het schavot en den brandstapel toe. Zij vond tegenover zich een machtig wereldrijk, eene georganiseerde maatschappij, eene hoog ontwikkelde cultuur. In de geweldige worsteling der tweede en derde eeuw had de wereld alle macht aan hare zijde, overheid, gezag, wetenschap, kunst, beschaving, publieke opinie, de volksstem; en zij liet geen wapen van doodswijgen, van hoon, spot en smaad, van leugen, laster en vervolging te vuur en te zwaard ongebruikt, om de gemeente zoo mogelijk van de aarde te verdelgen. En deze had niets daartegenover; zij was eene secte, overal tegengesproken; zij bestond uit niet vele edelen en machtingen en rijken; zij had geen ander wapen dan het wapen des kruises.

Maar het dwaze Gods bleek wijzer dan de menschen, en het zwakke Gods bleek sterker dan de menschen. Niet door geweld of dwang maar langs zedelijken weg, niet met vleeschelijke maar met geestelijke wapenen is toen de strijd

gestreden, en de overwinning behaald. Huisgezin, maatschappij, staat, wetenschap, kunst en alle kringen en uitingen van het menschelijk leven zijn toen allengs gekerstend, uit hun verval opgebeurd en tot nieuwen bloei gebracht. Dat was geene afbuiging van den rechten weg, maar eene vervulling der belofte, dat voor Jezus' gemeente aan het lijden de heerlijkheid en aan het kruis de kroon verbonden is. Zoo weinig was deze toenemende macht van het Christelijk geloof over heel het leven der wereld op zichzelf eene afdwaling, dat het toen juist veeleer in de groot-sche figuren der Kerkvaders, in de zuivere dogmenvorming, in de ontwaking der christelijke kunst, in de kerstening van wet en recht en zede zijne zedelijke kracht voor aller oog aan den dag gelegd heeft.

Maar het is waar, dat onze vreugde over den triomf van het Christendom in die dagen niet onvermengd wezen kan. Aan de Katholieke idee heeft zich reeds zeer spoedig de Roomsche gehuwd. De leidende gedachte van het oude Rome, de wereldpolitiek, het Cesarisme, is in de kerk van Christus overgeplant. Het Koninkrijk der hemelen werd onder dien invloed allengs niet meer verstaan als een zuurdeesem, die alles doordringt; maar als eene bovenaardsche macht, die van buiten af der wereld opgelegd, als eene bovennatuurlijke gave, welke mechanisch aan het natuurlijke toegevoegd werd, als een teugel, die diende tot breideling van de begeerlijkheid van het vleesch. En toen is het aanschouwd, dat de kerk meer en meer den zedelijken weg verliet, Judaïsme en Paganisme onder een dun christelijk vernis in de maatschappij voortwoekeren liet en met eene gewelddadige handhaving van eene uitwendige, oppervlakkige belijdenis zich tevreden stelde.

Daarom was en werd reformatie hoe langer hoe meer

noodig. De Middeleeuwen zijn van pogingen tot hervorming vervuld. Maar eindelijk brak die principieele, doortastende Reformatie aan, welke den bijl legde aan den wortel des booms en de kerk zelve naar den Woorde Gods te reformeeren ondernam. Toen kwam tegenover de deformatie inzonderheid bij Calvijn, de ware, radicale reformatie te staan, die tot den wortel doordrong en vandaar uit alles vernieuwde. Gereformeerd toch is niets anders dan het Christelijke zelf, gelijk het uit de verbastering in de historie der zestiende eeuw weer zuiver is te voorschijn getreden. En daarom was het Gereformeerde beginsel even katholiek als het Christendom zelf.

Hier toch, meer dan in eenige andere belijdenis, is de genade volstrekt souverain, overvloediger dan alle zonde, onafhankelijk van geslacht en leeftijd en volk en land, onafhankelijk zelfs van den wil van den mensch. Aan de liefde des Vaders, aan de genade des Zoons, aan de gemeenschap des H. Geestes is geen andere grens gesteld, dan welke in den altijd wijzen en heiligen raad Gods getrokken is. Geen terrein des levens is van de herschepping uitgesloten. Niets is onverzoenbaar en onverlosbaar in zichzelf. Aan geen schepsel Gods behoeft gewanhoopt. Het Evangelie is voor alle creaturen bestemd.

En wijl hij deze gedachte der Schrift heeft gegrepen, is Calvijn geworden de vader van vele volken. Zijn zaad is geweest als de sterren des hemels en als het zand aan den oever der zee in menigte. Niet alleen de kerk, maar volken en landen zijn door hem herboren; huisgezin, maatschappij, staat, zede, wetenschap, kunst hebben den stempel ontvangen van zijn geest.

Zoomin als het oorspronkelijk Christendom, kan de Gereformeerde belijdenis er zich mede tevreden stellen, dat

enkele zielen worden gered en in een van de wereld afgescheidenen kring in veiligheid worden gebracht. Zij rust niet, voordat zij alles hervormd heeft. Zij is niet soteriologisch maar theologisch van uitgangspunt. Het is haar te doen om de glorie van des Heeren Naam.

Toch is de Reformatie, althans op één punt, niet radicaal genoeg geweest. In de Protestantsche kerken heeft welhaast datzelfde verschijnsel zich voorgedaan, dat waar te nemen viel in de kerkhistorie der vierde eeuw. Met behulp van macht en geweld meenden zij, de geesten te kunnen bezweren. In plaats van zelve op hare hoede te zijn, droegen zij aan de overheid de wacht bij de beginselen op. En terwijl zij insluimerden op de lauweren van weleer en aan zoete ruste zich overgaven, heeft vanonder de macht der christelijke beschaving de natuurlijke mensch zich verheven en om de verklaring zijner rechten gevraagd.

Het is waar en strekt der Reformatie tot eere, dat de Revolutie in Roomsche landen uitgebroken is en daar haar schrikkelijkste verwoestingen aangericht heeft. Toch bewijst de invloed, dien zij geoefend heeft, en de onmetelijke afval, die haar in deze eeuw gevolgd is, hoe ondiep en oppervlakkig de kerstening der volken, de kerstening der cultuur is geweest.

Gode zij dank, is toen tegenover de Revolutie weder door den adem des Heeren eene ontwaking der gemeente, eene herleving der Christelijke, ook der Gereformeerde beginselen aanschouwd. En antirevolutionair heeten wij ons thans, om aan te duiden, dat de Christelijke religie niet alleen voor de kerk, maar ook voor staat en huisgezin en maatschappij hare beteekenis heeft. Ja, beter dan vroeger verstaan wij het thans, dat onze beginselen toepassing eischen op ieder levensterrein. Het is een recht, waar alwat door

de zonde bedorven is, naar Gods genade, aanspraak op heeft. En daaronder neemt de wetenschap eene eerste plaats in. Zij heeft er behoefte aan, om van de dwaling en de leugen der eeuw bevrijd, om door Christus verzoend en geheiligd te worden. Ook zij heeft er recht op, dat haar het Evangelie verkondigd worde, gelijk aan alle creaturen.

En daarbij komt, dat ons, meer nog dan het geld, in dezen tijd in staat en kerk, in wetenschap en kunst, de mannen ontbreken, die vooraan kunnen staan in den strijd. Een leger is goed, maar wat zal het uitrichten, als de officieren ontbreken? Niet bij enkelen, maar bij tien- en honderdtallen hebben de ongeloovige scholen van lager en middelbaar en hooger onderwijs ons onze zonen ontroofd. Gansche familien en geslachten zijn door haar aan de zijde onzer tegenstanders overgebracht. En alleen eene Christelijke wetenschap, eene Gereformeerde Hoogeschool is in staat, om voor ons te bewaren of ons terug te schenken de mannen, die met hunne overtuigingen niet tegenover het volk staan, maar het leiden en voorgaan naar zijn historischen, nationalen en calvinistischen aard.

Eene Universiteit toch is meer waard dan heel een leger des heils. Want zij behoudt niet enkele zielen, maar herschept de wereld der gedachte en het bewustzijn van gansch een volk om. Buitenlandsche zending is goed, en evangelisatie binnen onze eigen erve is noodzakelijk. Maar hoog boven deze staat de waarde, invloed en macht eener Christelijke Universiteit. Want Evangelisatie moge hare duizenden verslaan; eene Vrije, Christelijke Hoogeschool verslaat hare tienduizenden.

Geen wonder daarom, dat de gedachte aan eene Christelijke Universiteit velen met vreeze en beving vervult. Er is niets, waar vele menschen zoo bang voor zijn als voor beginselen. Toch is die vreeze meestal met eene bezorgdheid vermengd, welke onze waardeering en in elk geval onze aandacht verdient. Telkens toch wordt de vreeze geuit, dat wij de kerk weer willen doen heerschen over den staat, de wetenschap binden aan eene haar vreemde macht, en zelfs weer brandstapels en schavotten willen oprichten voor ketters en ongelooovigen.

Tot op zekere hoogte dient nu eerlijkheidshalve erkend, dat wij het er in de vorige eeuwen, helaas, als Christenen niet naar hebben gemaakt, dat men ons in dezen thans terstond en volkomen vertrouwt. Nooit en nergens schier is de kerk van Christus tot macht gekomen, of zij heeft die macht tot onderdrukking of achteruitzetting harer tegenstanders misbruikt. Zij is voor de zware proef der weelde evengoed, als de liberalen in deze eeuw bezweken. En zij heeft daarin te ernstiger gezondigd, als uitnemender roeping haar toebetrouwd was.

O, om als eene partij, die in de minderheid is, voor vrijheid van geweten en religie te pleiten, dat hebben op hun beurt alle onderdrukten gedaan. Zulk een pleitrede wordt niet uit een beginsel, maar uit den nood geboren. Eerst dan kan onze verzekering vertrouwen wekken, als ze klaar en streng uit beginselen afgeleid is, die in onze Christelijke belijdenis wortelen en daar hun bodem hebben.

Zeker, roeping is het van alle christenen, ook van de overheid, om de christelijke religie te doen vorderen, om afgoderij uit te roeien, om het evangelie alom te doen prediken; maar niet anders dan met middelen, die met den aard van dat Evangelie zelf in overeenstemming zijn. Ge-

weld en zwaard, dwang en straf, brandstapel en schavot zijn in dezen geestelijken strijd niet de wapenen van den nieuwen maar van den ouden mensch.

Wat Christelijk is, Jezus heeft het ons in de Bergrede gezegd: Gij hebt gehoord, dat er gezegd is: Gij zult uwen naaste liefhebben, en uwen vijand zult gij haten. Maar Ik zeg u: hebt uwe vijanden lief, zegent ze die u vervloeken; doet wel dengenen, die u haten, en bidt voor degenen, die u geweld aandoen en die u vervolgen, opdat gij moogt kinderen zijn uws vaders, die in de hemelen is. Want Hij doet zijne zon opgaan over boozen en goeden, en regent over rechtvaardigen en onrechtvaardigen. Want indien gij liefhebt, die u liefhebben, wat loon hebt gij? Doen ook de tollenaars niet hetzelfde? En indien gij uwe broeders alleen groet, wat doet gij boven anderen? Doen ook niet de tollenaars alzoo? Weest dan gijlieden volmaakt, gelijk uw Vader, die in de hemelen is, volmaakt is. Een ultramontaan heeft eenmaal gezegd: wij eischen thans vrijheid voor onszelfen krachtens *uw* beginsel, o liberalen; maar straks, als wij de macht in handen hebben, zullen wij ze u ontnemen krachtens *ons* beginsel! Dat is Roomsche en Ultramontaansche; het is niet Christelijk, en naar het beginsel geoordeeld, ook niet Gereformeerd. Maar Christelijk is het, ook over den vijand en tegenstander de zonde der vrijheid te laten schijnen, en in den geestelijken strijd der beginselen niet anders dan met geestelijke wapenen te strijden. Want de wapenen van onzen krijg zijn niet vleeschelijk, maar krachtig door God, tot nederwerping der sterkten, dewijl wij de overlegging ter neder werpen en alle hoogte, die zich verheft tegen de kennis Gods en alle gedachte gevangen leiden tot de gehoorzaamheid van Christus.

Dit nu geldt ook, en niet het minst, voor de wetenschap. Het is verklaarbaar, dat velen van eene Universiteit, die aan de belijdenis naar Gods Woord gebonden is, voor de wetenschap het ergste vreezen. Wie Christus niet kent, weet niet, hoe goed Hij is. Zij meenen, dat Hij een keizer, een despoot, een dwingeland is, en Hij is een koning, zachtmoedig en rijdende op het veulen eener ezelin. Zij stellen zich Hem voor als heerschende door dwang en geweld, en Hij wil niet anders dan een gewillig volk op den dag zijner heirkraft. Ook tot de wetenschap komt Hij thans in deze bedeeing met niet anders dan het Evangelie des vredes en des heils. Eenmaal verschijnt Hij wel als Rechter, om te oordeelen de levenden en dooden. Maar thans komt Hij nog altijd als Profeet en Priester en Koning, niet om te veroordeelen, maar om te behouden en zalig te maken.

Het is waar, dat wij de geboden van Christus soms gevoelen als een last, omdat zij niet passen aan onze zondige natuur. Zoolang wij opgevoed worden als kinderen, is de tucht der wet onontbeerlijk. Maar die tucht behoedt ons voor afdwaling, en is later eene oorzaak van ootmoedigen dank. Hoezeer wij vanwege onze zondige natuur de geboden van Christus onszelf tot een last maken, zij zijn in zichzelf niet zwaar. Het Evangelie van Christus is de vernieuwing der wereld, de hervorming der wetenschap. Indien de Zoon haar vrijgemaakt heeft, dan alleen is zij waarlijk vrij.

Zoo doen wij dan ook niets af op de wetenschap van den tegenwoordigen tijd. Wij erkennen haar in haar volle waarde en hebben eerbied voor den ijver, het geduld, de inspanning, het talent en genie harer beoefenaars. Maar indien wetenschap nog iets anders en meer is, dan zuivere

empirie, dan kennis van détails ; indien zij ter laatster instantie altijd weer is en wezen moet philosophie, kennis van het blijvende, van het algemeene, van het eeuwige ; dan is die wetenschap alleen de ware, welke van de Christelijke beginselen uitgaat en Christus erkent als haren Koning en Heer. Want in zijn Woord alleen is ons ontsloten de kennis van den oorsprong en het wezen, van de waarde en de bestemming aller dingen. Bij Hem is de bron des levens ; in zijn licht zien wij alleen het licht. En zoo weinig is het koningschap van Christus ons daarbij een last en een juk, dat wij veeleer ook op de erve der wetenschap het telkens getuigen : Uw liefdedienst heeft mij nog nooit verdrotten. Klein moge onze moed en zwak onze kracht zijn ; naar de ordinantiën, die in het koninkrijk der hemelen gelden, maakt zwakheid onze kracht, armoede onzen rijkdom, en dwaasheid onze wijsheid uit. Want gij ziet uwe roeping, Broeders, dat gij niet vele wijzen zijt naar het vleesch, niet vele machtigen, niet vele edelen. Maar het dwaze der wereld heeft God uitverkoren, opdat Hij de wijzen beschamen zou ; en het zwakke der wereld heeft God uitverkoren, opdat Hij het sterke zoude beschamen ; en het onedele der wereld en het verachte heeft God uitverkoren, en hetgene niet is, opdat Hij hetgene iets is, te niet zoude maken ; opdat geen vleesch zoude roemen voor Hem !

